

SOAB... Proudly serving
you for 15 years

Rapport

uitgebracht aan
College Financieel Toezicht
t.a.v. de heer drs. G. Bergsma

Controle beginbalans 2009 Bonaire

Uitgebracht in 1-voud

Inhoudsopgave	Blz.
1. Inleiding	1
2. Algemene bevindingen	2
3. Bevindingen inzake de jaarrekeningposten	2
3.1. Materiële Vaste activa	3
3.2. Financiële Vaste activa	3
3.2.1. Deelnemingen	3
3.2.2. Vorderingen op deelnemingen	4
3.3. Vorderingen op korte termijn	4
3.3.1. Vordering op debiteuren	4
3.3.2. Rekening courant saldi met takken van diensten en bedrijven	6
3.4. Overige rekening courantsaldi	6
3.5. Belastingvorderingen	6
3.6. Erfpachtvorderingen	6
3.7. Voorzieningen	7
3.8. Schulden op lange termijn	7
3.8.1. Schulden met het Land met een looptijd langer dan twee jaar	7
3.8.2. Ontvangen waarborgsommen	7
3.9. Schulden op korte termijn	8
3.9.1. Schulden aan andere privaatrechtelijke lichamen	8
3.9.1.1. Solidariteitsfonds	8
3.9.1.2. Schulden aan Nederland	8
3.9.1.3. Verschuldigde pensioenpremies APNA	8
3.9.1.4. Verschuldigde pensioenpremies werkliedenpensioenfonds	9
3.9.1.5. Verschuldigde VUT uitkeringen	9
3.9.2. Overige kortlopende schulden	9
3.9.2.1. Schulden aan Fundashon Fondo pa Kaminda di Bonaire (FFKB) ad NAf 5.427.668.	9
3.9.2.2. Schulden BZV (ziektekosten)	10
3.9.2.3. Schulden Bonaire Holding Maatschappij	10
3.9.2.4. Crediteuren algemeen	10
3.9.2.5. Nog te betalen kosten	11
3.10. Niet uit de balans blijkende verplichtingen	11
4. Slot	11

SOAB... Proudly serving
you for 15 years

Aan het College Financieel Toezicht (Cft)
t.a.v. de heer drs. G. Bergsma
De Rouvilleweg 39
Alhier

Willemstad, 11 juni 2010

Kenmerk : 10/0447C/JH
Referentie : N.G.M. van Gestel RA / drs. R.E. Faneyte RA CFE
Onderwerp : Controle beginbalans 2009 Bonaire

1. Inleiding

Hierbij doen wij u ons rapport van bevindingen toekomen welk voortvloeit uit de door ons verrichte controlewerkzaamheden ten aanzien van de balans per 31 december 2008 hierna ook wel de beginbalans 2009 genoemd. Deze werkzaamheden hebben wij verricht op grond van de opdracht van het College Financieel Toezicht van 8 juni 2009. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met de algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten zoals vastgesteld in de Controle- en Overige Standaarden alsook in overeenstemming met de bepalingen van de Verordening Gedragscode van het Koninklijke NIVRA

Het doel van de controle is het verstrekken van een oordeel omtrent de getrouwheid van de beginbalans 2009. Ten behoeve van de controle zijn slechts die aspecten van de interne beheersing beoordeeld welke relevant zijn voor het vaststellen van de getrouwheid van de beginbalans.

In dit rapport van bevindingen brengen wij u verslag uit van de geconstateerde onjuistheden in de verantwoorde saldi van de balansposten en de leemten in de organisatie alsook aanbevelingen ter verbetering hiervan. Dit rapport van bevindingen staat niet op zich, doch is een vervolg van onze eerdere rapportages over de jaarrekeningen 2007 en 2008 en de daarbij geconstateerde verbeteringen, die noodzakelijk zijn om op termijn tot een goedkeurend accountantsoordeel bij de jaarrekening te kunnen komen.

2. Algemene bevindingen

Wij hebben een afkeurend accountantsoordeel geformuleerd bij de beginbalans 2009. De belangrijkste redenen voor deze afkeuring zijn gelegen in het niet voldoen aan de regels van het baten en lasten stelsel die in de comptabiliteitswetgeving van de Nederlandse Antillen zijn vastgelegd. Voorbeelden hiervan zijn:

- het niet activeren van de investeringen in materiële vaste activa;
- financieringstermijnen van grote investeringen die als kosten worden verantwoord in plaats van als rente- en afschrijvingslasten;
- het niet verantwoorden van vorderingen vanwege belastingen en erfpacht;
- het niet opnemen van verschuldigde voorschotten aan het Solidariteitsfonds;
- het niet opnemen van niet begrote schulden aan BZV.

De jaarrekening krijgt daarmee meer het karakter van een verantwoording op kasbasis, hetgeen sinds de invoering van de Experimenteerverordening niet meer is toegestaan. Wij hebben begrepen dat, gezien het toezicht op de financiële positie van het Eilandgebied Bonaire, de aandacht verschuift naar de ontwikkeling in de ontvangsten en uitgaven (liquiditeitspositie). Hierbij dient te worden opgelet dat, nu de begroting nog (deels) gebaseerd is op het baten en lasten stelsel, het toezicht op de liquiditeitspositie niet op die begroting wordt gebaseerd.

Het gevolg is dan namelijk dat verplichte betalingen als gevolg van het inlopen van betalingsachterstanden uit het verleden niet kunnen worden gefinancierd, omdat deze niet in die begroting zijn opgenomen. Uitgaande van het voorgeschreven baten en lasten stelsel adviseren wij om naast de opgestelde begroting (op basis van het baten en lasten stelsel) ook een daarvan afgeleide liquiditeitsbegroting op te stellen die de basis voor het toezicht op de liquiditeitspositie vormt.

Een andere oorzaak voor het afkeurend oordeel bij de beginbalans 2009 betreft het opnemen van bezittingen tegen hun nominale waarde zonder rekening te houden met mogelijke waardeverminderingen als gevolg van bedrijfsresultaten (e.g. deelnemingen) en als gevolg van oninbaarheid (e.g. debiteuren).

Overigens geschiedt het opstellen van de jaarrekening met de nodige aandacht, waarbij de nodige boekingsverschillen worden opgelost en waarbij voldoende specificaties van posten worden opgesteld. Het beoordelen van de concept-jaarrekening op het hanteren van de juiste waarderingsgrondslagen en op het waarderen van verschillende posten verdient echter nog de nodige aandacht.

3. Bevindingen inzake de jaarrekeningposten

Hieronder worden de van belang zijnde bevindingen voortvloeiende uit de jaarrekeningcontrole per jaarrekeningpost weergegeven.

3.1. Materiële Vaste activa

Volgens de interne regels van het Eilandgebied worden vanaf 2006 alleen nog investeringen in grond, gebouwen en duurzame bedrijfsmiddelen geactiveerd. Dit laatste begrip is echter niet eenduidig gedefinieerd. Wij constateren dat het Eilandgebied niet alle investeringen in materiële vaste activa op haar balans opneemt, uitgaande van een gebruikelijke invulling van het begrip duurzame bedrijfsmiddelen. Bij het doornemen van de kostenrekeningen troffen wij voor NAf 1.080.867 aan bestedingen aan in inventaris, automatiseringsapparatuur en infrastructuur die geactiveerd dienen te worden.

Daarnaast worden investeringen gefinancierd door de leverancier en worden financieringstermijnen beschouwd als kosten als ware er sprake van operationele lease. Het betreft hier de volgende investeringen voor een totaal van NAf 8.548.000:

- Infrastructuur projecten w.o. Kaya Korona
- Aanschaf brandweerauto's
- Bolders haven Kralendijk

Rekening houdend met afschrijvingen op deze investeringen zijn de materiële vaste activa NAf 7.664.000 te laag op de balans opgenomen.

Een volledige registratie van de bezittingen (roerend en onroerend) van het Eilandgebied Bonaire ontbreekt. Hierdoor is het voor ons onmogelijk om de omvang van de materiële vaste activa vast te stellen. Wij rapporteerden daarover al in onze knelpuntenrapportages over 2007 en 2008.

3.2. Financiële Vaste activa

3.2.1. Deelnemingen

- Deelnemingen van het eilandgebied worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Volgens de waarderingsgrondslagen wordt geen rekening gehouden met de mogelijkheid om deelnemingen (financiële vaste activa) te waarderen tegen lagere (markt)waarde indien de werkelijke waarde lager is dan de verkrijgingsprijs van de deelnemingen. Naar onze mening is dit niet in overeenstemming met de comptabiliteitsvoorschriften en algemeen aanvaarde waarderingsgrondslagen en dient in de waarderingsgrondslagen met deze mogelijkheid wel rekening te worden gehouden.
- De deelneming in Bonaire International Airport N.V. (hierna BIA) is op de balans opgenomen voor de verkrijgingsprijs van NAf 26 miljoen. Het eigen vermogen van BIA bedraagt volgens de gecontroleerde jaarrekening 2007 NAf 19,4 miljoen terwijl volgens de voorlopige cijfers over 2008 een verlies is geleden van circa NAf 400.000. In de jaarrekening 2007 en de voorlopige cijfers over 2008 van BIA is geen rekening gehouden met onderhoudsverplichtingen aan startbaan en hekwerk. Onderhoud dient in 2010 plaats te vinden en kost circa NAf 27 miljoen. Rekening houdend met 10 jarig onderhoud bedraagt de verplichting ultimo 2008 NAf 21,6 miljoen. Een hogere jaarlijkse last van NAf 2,7 miljoen leidt zonder aanpassingen in de exploitatie en tarieven tot een structureel verlies van NAf 3 miljoen per jaar. Dergelijke aanpassingen zijn noodzakelijk omdat de passagiersaantallen slechts in beperkte mate kunnen groeien, zeker gezien het moratorium op de bouw van hotelkamers.

Gezien de onderhoudsverplichting en de verwachting dat op korte termijn niet tot een winstgevende exploitatie kan worden gekomen is de waardering van de deelneming op NAf 26 miljoen onjuist. Naar onze mening dient de waardering op nihil te worden vastgesteld.

- De gecontroleerde jaarrekeningen over 2008 van de bedrijven waarin het Eilandgebied Bonaire deelneemt zijn nog niet beschikbaar. Periodieke rapportages om de financiële prestaties van de deelnemingen van het Eilandgebied te kunnen monitoren zijn tevens niet beschikbaar. Gezien bovengenoemde constatering kunnen wij, met uitzondering van BIA N.V., geen uitspraak doen ten aanzien van de waardering van de deelnemingen van het Eilandgebied Bonaire. Het is van belang om in de toekomst afspraken te maken over de tijdige oplevering van de jaarrekeningen van de deelnemingen opdat met mogelijke waardeverminderingen in de jaarrekening van het Eilandgebied rekening kan worden gehouden. Bij voorkeur dienen alle deelnemingen dan dezelfde waarderingsgrondslagen toe te passen. Een actieve coördinerende rol van de Afdeling Financiën en Bonaire Holding Maatschappij N.V. is hierbij gewenst.

3.2.2. Vorderingen op deelnemingen

De renteloze achtergestelde lening aan BIA ad NAf 5,355.000 had volgens besluit van het Bestuurscollege van Bonaire d.d. 19 oktober 2001 vanaf dat moment in maandelijkse termijnen terugbetaald moeten worden. Er heeft echter geen terugbetaling plaatsgevonden. De terugbetalingscapaciteit ontbreekt ook bij BIA door de negatieve resultaten en de lopende investeringsverplichtingen op korte en middellange termijn, die niet of nauwelijks tot hogere opbrengsten zullen leiden. De waarde van deze lening u/g dient op nihil te worden gesteld. Overigens blijkt uit het besluit van het Bestuurscollege d.d. 19 oktober 2001 slechts dat sprake is van een renteloze lening. Uit het besluit blijkt geen achterstelling ten gunste van andere crediteuren.

3.3. Vorderingen op korte termijn

3.3.1. Vordering op debiteuren

Onder de debiteuren zijn vorderingen opgenomen wegens diverse lokale heffingen en retributies (met uitzondering van erfpacht), betaalde voorschotten en andere verrekeningen tot een bedrag van NAf 4.289.530. Er is geen voorziening getroffen voor mogelijke oninbaarheid van deze vorderingen. De invordering van deze bedragen verloopt moeizaam. In maart 2010 stond nog NAf 1.670.000 van dit bedrag open, nadat al eerder in 2009 NAf 690.000 was afgeboekt. Van het openstaande bedrag van NAf 1.670.000 stamt afgerond NAf 1 miljoen uit jaren vóór 2008. Naar onze mening is het onjuist dat deze vorderingen als volwaardig zijn opgenomen en dient met een aanzienlijke verdere oninbaarheid rekening te worden gehouden.

De ouderdom van de vorderingen blijkt uit het volgende overzicht:

Jaar	Openstaande saldo per 31/12/2008	Openstaande saldo oktober 2009	Openstaand saldo per 26 maart 2010 na afboeking oninbare posten
Totaal debiteuren 2005	460,000	455,000	316.000
Totaal debiteuren 2006	556,000	537,000	357.000
Totaal debiteuren 2007	886,000	833,000	348.000
Totaal debiteuren 2008	2.513.000	1.101.000	649.000
Totaal	4.415.000	2.926.000	1.670.000

Bij een analyse van de oude debiteuren blijkt dat een groot deel bestaat uit:

- voorschotten die betaald zijn in verband met te maken ziektekosten, waarbij deze voorschotten tot op heden niet zijn afgerekend;
- diverse vergunningen w.o. directievergunningen, vestigingsvergunningen, horecavergunningen etc., die een doorlopend karakter hebben. Wij hebben geen informatie of de betreffende vergunningen al werden ingetrokken;
- uitzendingskosten bij voortijdige terugkeer. Deze kosten worden niet ingevorderd;
- te lang doorbetaald salaris aan twee functionarissen die met VUT zijn gegaan en waarvoor nog geen invorderingsacties zijn ingesteld;
- loods- en havengelden voor reguliere klanten aan wie nog steeds diensten worden verleend;
- opgelegde aanslagen naar een vast bedrag voor bijvoorbeeld logeergastenbelasting;
- restantbedragen van vorderingen.

De invordering van deze vorderingen verloopt uiterst traag. Daarbij speelt dat er geen aansluiting bestaat tussen de ontvangersadministratie (GOS) en de financiële administratie. De aansluitingen zijn al enige tijd niet vervaardigd. Volgens de Ontvanger zouden veel van de vorderingen, die in de financiële administratie zijn opgenomen, niet bestaan. Voor de vorderingen, waarvan vermoed wordt dat die niet bestaan, worden dan ook geen incasso activiteiten ondernomen.

Wij adviseren gezien de grote financiële belangen om meer aandacht te doen schenken aan de invordering van deze posten. Maandelijks dienen het verloop, de ouderdom en de getroffen invorderingsmaatregelen te worden gemonitord door het hoofd van de Afdeling Financiën. Bij overschrijding van de betalingstermijn dienen bovendien de betrokken afdelingen hiervan op de hoogte te worden gesteld opdat zij met gepaste maatregelen de ontvangst van de in rekening gebrachte bedragen kunnen bevorderen.

Onder de vorderingen zijn ook vorderingen op het personeel opgenomen wegens 10% eigen bijdrage in hun ziektekosten. De vorderingen over het jaar 2008 zijn nog niet opgenomen, daar de gegevens van BZV niet ten tijde van het opmaken van de jaarrekening voorhanden waren. De jaarlijkse bijdrage belooft circa NAf 50.000.

3.3.2. Rekening courant saldi met takken van diensten en bedrijven

Rekening courant Bonaire Port Authority

Het Eilandgebied is voornemens de activiteiten van haven en luchthaven onder te brengen in de nog op te richten vennootschap Bonaire Port Authority N.V. (hierna BPA). Deels via BIA zijn kosten gemaakt ter voorbereiding van de oprichting van deze vennootschap. Het Eilandgebied wil deze voorbereidingskosten tot een bedrag van NAf 182.619 terugvorderen zodra BPA is opgericht. Het opnemen van een dergelijke vordering is onjuist, daar de terugbetaling ervan door BPA direct tot een verlies van BPA zal leiden ter grootte van het bedrag van die terugbetaling en derhalve per saldo niet leidt tot een toename van het vermogen van het Eilandgebied..

Rekening courant Bonaire International Airport N.V. (BIA)

De rekening courantvordering op BIA ad NAf 2.007.851 bestaat voor een groot deel uit de jaarlijkse doorbelasting van kosten van de brandweer. Deze doorbelasting bedraagt circa NAf 550.000 per jaar. BIA is niet akkoord met de hoogte van de jaarlijkse doorbelasting en zal gezien haar financiële vooruitzichten ook niet op korte termijn in staat zijn deze vordering te kunnen voldoen. De vordering dient naar onze mening geheel te worden voorzien en is derhalve ten onrechte voor de nominale waarde opgenomen in de balans.

3.4. Overige rekening courantsaldi

Fundashon Finansiamentu di Estudio di Bonaire

Het Eilandgebied Bonaire heeft voorschotten verstrekt aan Fundashon Finansiamentu di Estudio di Bonaire (FINEB), ter voorfinanciering van de subsidiering van FINEB door het Land Nederlandse Antillen. Het Eilandgebied heeft om terugbetaling van deze voorschotten verzocht. FINEB weigert nu echter deze voorschotten terug te betalen en heeft het Eilandgebied Bonaire daarnaast om kwijtschelding van deze bedragen verzocht. In de jaarrekening van het Eilandgebied Bonaire is deze vordering ad NAf 5.628.782 als volwaardige vordering opgenomen. Gezien de betwisting van deze vordering kunnen wij geen uitspraak doen over het bestaan en de juiste waardering hiervan.

3.5. Belastingvorderingen

In het experimenteerbesluit comptabiliteitsvoorschriften eilandgebieden (P.B. 1992 nr. 113) is uitgewerkt voor welke posten van de jaarrekening het stelsel van baten en lasten is voorgeschreven. Voor de belastingopbrengsten is hierin geen uitzondering opgenomen, derhalve geldt het beginsel van baten en lasten ook voor deze opbrengsten en dienen belastingvorderingen (en -schulden) op de balans te worden opgenomen. Er is geen inzicht in de hoogte van de uitstaande vorderingen, noch in de waardering van deze vorderingen, als gevolg van bezwaarprocedures en mogelijke oninbaarheid. Wij kunnen derhalve de omvang van deze fout niet kwantificeren.

3.6. Erfpachtvorderingen

Voor erfpachtvorderingen geldt hetzelfde als voor de belastingvorderingen. Ook deze vorderingen zijn ten onrechte niet op de balans opgenomen.

3.7. Voorzieningen

Er zijn voorzieningen getroffen voor onderhoudsverplichtingen aan gebouwen (NAf 3.447.300) en aan infrastructuur (NAf 8.221.940.). Er is geen enkele onderbouwing voor de hoogte van deze voorzieningen en de hoogte van de jaarlijkse dotaties aangetroffen. Er bestaan ook geen onderhoudsplannen, waaruit blijkt welk groot onderhoud op welke termijn moet plaatsvinden. Tenslotte is onduidelijk of onderhoudskosten niet ten laste moeten komen van Bonaire Onroerend Goed N.V., dan wel van Fundashon Fondo pa Kaminda di Bonaire. Bij het ontbreken van een deugdelijke onderbouwing achten wij de vorming van deze voorzieningen voor het totaalbedrag van NAf 11.669.140 onjuist.

3.8. Schulden op lange termijn

3.8.1. Schulden met het Land met een looptijd langer dan twee jaar

De schuldverhouding met het Land komt tot uitdrukking onder bovengenoemde noemer, maar ook onder de vordering op het Land wegens het aandeel van het Eilandgebied Bonaire in de opbrengst Omzetbelasting en de kortlopende schuld wegens verstrekte voorschotten door het Land.

In de jaarrekeningen 2007 en 2008 is geen rekening gehouden met de rente die verschuldigd is over de geleende bedragen, noch met aflossingen op de APNA-premieschulden-lening. Uit de betreffende jaarrekeningen van het Land blijkt dat het Land hiervoor wel bedragen in rekening heeft gebracht. Volgens het Overgangsakkoord van 12 februari 2007 zou het Land in verband met de schuldsanering door Nederland met onmiddellijke ingang geen verrekeningen plegen voor aflossingen en rentebetalingen met de bijdragen wegens omzetbelasting en het solidariteitsfonds. Het achterwege laten van verrekeningen betekent echter niet dat bedragen niet verschuldigd zijn.

Als gevolg hiervan is:

	NAf
- de "Cash flow"-lening van het Land te laag weergegeven met wegens:	13.767.352
° aflossing APNA premieschulden lening	1.619.863
° rente langlopende leningen	12.147.489
en	
- de lening APNA premieschulden te hoog weergegeven	1.619.863

3.8.2. Ontvangen waarborgsommen

Er bestaan geen nadere specificaties van de ontvangen waarborgsommen, waaruit blijkt van wie, wanneer en waarvoor waarborgsommen zijn ontvangen. Er bestaat ook geen inzicht in de voorwaarden waaronder waarborgsommen moeten worden terugbetaald, dan wel kunnen worden verrekend bij bijvoorbeeld wanbetaling. Wij hebben ons dan ook geen oordeel kunnen vormen over de hoogte van de verplichtingen uit hoofde van waarborgsommen, die ultimo 2008 voor NAf 482.598 op de balans zijn verantwoord.

Wij adviseren een registratie te vervaardigen en bij te houden van ontvangen waarborgsommen per categorie. Hierin dienen ontvangst maar ook terugbetaling van waarborgsommen te worden vastgelegd en ook de voorwaarden waaronder de waarborgsommen worden terugbetaald of verrekend.

3.9. Schulden op korte termijn

3.9.1. Schulden aan andere privaatrechtelijke lichamen

3.9.1.1. Solidariteitsfonds

De ontvangsten van het Solidariteitsfonds worden in de jaarrekening op kasbasis aan de jaren toegerekend. Hierbij wordt ten onrechte voorbijgegaan aan het feit dat bijdragen bij wijze van voorschot worden verstrekt en dat de definitieve toekenning lager kan uitvallen dan de verstrekte voorschotten. Volgens de (voorlopige) jaarrekening van het Solidariteitsfonds heeft het fonds per 31 december 2008 nog NAf 6.848.608 van het Eilandgebied Bonaire te vorderen.

3.9.1.2. Schulden aan Nederland

Door Nederland wordt begrotingssteun verleend, door tussenkomst van het Cft. Hiertoe is het zogenaamd Geïntegreerd Middelen Beheer ingesteld waarbij de ontvangsten dagelijks worden afgeroomd ten gunste van een tegenrekening van het Cft, waaruit het Cft vervolgens dagelijks gelden ter beschikking stelt aan een uitgavenrekening ter betaling van de kosten van het Eilandgebied. In geval van tekorten zorgt het Cft voor aanvulling van de middelen. Daarnaast worden bijzondere bijdragen door Nederland gedaan, bijvoorbeeld de vergoeding voor de kosten veroorzaakt door de tropische storm Omar.

De jaarrekening van het Eilandgebied geeft aan dat Nederland NAf 13.621.786 heeft bijgedragen en dat per 31 december NAf 2.750.000 nog verschuldigd is aan het Cft wegens het tegoed op de uitgavenrekening. De schuld wegens het tegoed op de uitgavenrekening is door Cft aan ons bevestigd, echter de hoogte van de tegemoetkoming en daarmee van mogelijke andere schulden aan of vorderingen op Nederland konden noch door het Cft, noch door het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties worden bevestigd. Hierdoor hebben wij geen zekerheid over de hoogte van de kortlopende schulden aan Nederland.

3.9.1.3. Verschuldigde pensioenpremies APNA

Bij de bepaling van de schuld per 31 december 2008 (NAf 51.794.864) is slechts ten dele rekening gehouden met de opgave van APNA van de verschuldigde pensioenpremies per 31 december 2007. De schuld is hierdoor, gemeten aan de APNA afrekening, NAf 2.257.000 te laag op de balans opgenomen.

Bij het onderzoek naar de betalingsachterstanden 2005 is vastgesteld dat er grote aantallen verschillen bestonden tussen de geregistreerde medewerkers en hun beloningen volgens de salarisadministratie en die volgens de administratie van APNA. Inmiddels heeft de Algemene Pensioen Groep (APG) uit Nederland een onderzoek ingesteld naar de oorzaken van de verschillen tussen beide administraties.

Zolang de financiële gevolgen van deze verschillen niet zijn vastgesteld door APNA en het Eilandgebied Bonaire hebben wij geen oordeel over de hoogte van de schulden aan APNA voor zover deze zijn ontstaan vóór 2007. Wij verwijzen in dit kader naar onze adviezen omtrent de aansluiting tussen de salaris / personeelsadministratie met de afrekeningen van APNA zoals die al in eerdere knelpuntenrapportages zijn verstrekt.

3.9.1.4. Verschuldigde pensioenpremies werkliedenpensioenfonds

Bij het onderzoek naar de betalingsachterstanden is vastgesteld dat er geen recente definitieve afrekeningen bestaan van het werkliedenpensioenfonds en dat voor de jaren ná 2001 slechts voorlopige afrekeningen door het Fonds zijn gezonden. Om deze redenen hebben wij ons geen oordeel kunnen vormen over de juistheid en volledigheid van de opgenomen schuld aan het Werkliedenpensioenfonds ad NAf 5.764.981.

3.9.1.5. Verschuldigde VUT uitkeringen

Bij het onderzoek naar de betalingsachterstanden is vastgesteld dat de APNA-afrekeningen bepaalde Vut-gerechtigden bevatte, die niet bij het Eilandgebied Bonaire bekend waren. Ook hiervoor is onderzoek gedaan door APG, maar zijn nog geen gegevens bekend over de financiële consequenties hiervan. Om deze reden hebben wij ons geen oordeel kunnen vormen over de juistheid en volledigheid van de opgenomen schuld aan APNA ad NAf 5.512.884.

3.9.2. Overige kortlopende schulden

3.9.2.1. Schulden aan Fundashon Fondo pa Kaminda di Bonaire (FFKB) ad NAf 5.427.668.

De rekening courantschuld aan FFKB is ontstaan door het opnemen van een lening van NAf 8 miljoen door FFKB bij de Bank Nederlandse Antillen (BNA) ten behoeve van de algemene middelen van het Eilandgebied. FFKB heeft al haar bestaande en toekomstige vorderingen en inkomsten aan de BNA in onderpand gegeven tot een maximum van NAf 8 miljoen, vermeerderd met rente en bijkomende kosten.

De Fundashon is opgericht door het Bestuurscollege van het Eilandgebied Bonaire en heeft volgens haar statuten tot doel de aanleg en onderhoud van wegen op Bonaire. Volgens haar statuten ontvangt zij daartoe de door de Eilandontvanger ontvangen motorrijtuigenbelasting. Er is geen overeenkomst met de Fundashon of enig ander document waarin zowel haar taken als de bepaling van de aan haar toekomende middelen nader zijn omschreven. Het bestuur van FFKB wordt gedomineerd door bestuurders en functionarissen van het Eilandgebied Bonaire; er is slechts één extern bestuurslid.

In de jaren 2006 tot en met 2008 is afgerond NAf 2.650.000 minder aan de Fundashon afgedragen dan aan motorrijtuigenbelasting is ontvangen. Bovendien wordt er geen rente door het Eilandgebied Bonaire vergoed over deze rekening courantschuld. Volgens de -niet gecontroleerde- jaarrekening 2007 heeft FFKB een negatief eigen vermogen van NAf 866.000. Er bestaat geen zekerheid of het Eilandgebied haar verplichtingen jegens FFKB is nagekomen, zowel wat betreft de doorbetaling van motorrijtuigenbelasting als de vergoeding van rente over geleende gelden.

Gezien de samenstelling van het bestuur van FFKB en het door haar gegeven onderpand bestaat het risico dat de BNA het Eilandgebied aansprakelijk stelt voor de terugbetaling van deze lening. Ten onrechte is hiermee geen rekening gehouden bij het onderdeel 'Niet uit de balans blijkende verplichtingen'.

3.9.2.2. Schulden BZV (ziektelasten)

In de toelichting op de balans wordt melding gemaakt van een schuld aan BZV ter grootte van NAf 5.667.087, die niet in de balans is opgenomen omdat er voor deze nagekomen post geen ruimte in de begroting 2008 bestond. Deze schuld is ten onrechte niet als schuld op de balans opgenomen. Het Eilandgebied Bonaire zou geen definitieve afrekeningen ontvangen waardoor de onderlinge schuldpositie niet eenduidig vaststaat.

Daarnaast is het Eilandgebied niet goed bekend met de regels en wordt dan ook geen controle uitgeoefend op de ontvangen nota's. Hierdoor hebben wij ons geen oordeel kunnen vormen over de hoogte van de in de balans vermelde schulden aan BZV tot een bedrag van NAf 4.586.917 en de hierboven genoemde nagekomen post ad NAf 5.667.087.

3.9.2.3. Schulden Bonaire Holding Maatschappij

De statuten van Bonaire Holding Maatschappij N.V. (hierna BHM) vermelden een geplaatst aandelenkapitaal van NAf 43 miljoen. Uit de statuten blijkt niet dat een gedeelte van het geplaatste aandelenkapitaal niet is volgestort. Het eilandgebied is 100% eigenaar van de aandelen in BHM. Er is echter slechts NAf 6.240.000 door het Eilandgebied Bonaire gestort op de aandelen van BHM. De deelneming in BHM is ook voor dat bedrag op de balans opgenomen. Naar onze mening dient deze stortingsverplichting tenminste onder de niet uit de balans blijkende verplichtingen te worden opgenomen. Verhoging van de waarde van de deelneming en verhoging van de kortlopende schulden aan BHM met NAf 36.760.000 is noodzakelijk wanneer BHM het nog niet gestorte kapitaal heeft opgevraagd.

3.9.2.4. Crediteuren algemeen

Het registreren van aangegane verplichtingen vindt niet plaats in de financiële administratie, doch op extracomptabele wijze door de budgetbeheerders. Beide vastleggingen worden niet structureel met elkaar afgestemd, waardoor het niet is gewaarborgd dat alle schulden tijdig in de financiële administratie worden opgenomen.

Van de schulden aan crediteuren per 31 december 2008 die uit 2008 stammen, hebben wij vastgesteld dat deze in 2009 zijn voldaan en dat deze betrekking hadden op 2008. Voor de juistheid van de opgenomen crediteuren tot een bedrag van circa NAf 4.900.000, die betrekking hebben op voorgaande jaren hebben wij geen zekerheid kunnen verkrijgen door het ontbreken van basisbescheiden en het ontbreken van een deugdelijke interne organisatie om de juistheid en rechtmatigheid van de ontvangen facturen te kunnen beoordelen. Op de crediteurenlijst bevonden zich tevens een tweetal facturen wegens financieringstermijnen (in totaal NAf 57.038) die ten onrechte nog openstaan aangezien deze al door het Eilandgebied Bonaire zijn voldaan.

3.9.2.5. Nog te betalen kosten

Onder de post nog te betalen bedragen ad NAf 5.370.573 bevinden zich posten tot een bedrag van NAf 478.000 die zijn opgevoerd op basis van begrotingswijzigingen, die in november 2008 en januari 2009 hebben plaatsgevonden en waarvan de prestaties niet in 2008 zijn geleverd en er ook anderszins geen relatie met 2008 of eerdere jaren bestaat. Het toerekeningsbeginsel van het baten en lasten stelsel staat een toerekening van deze schulden aan 2008 niet toe.

3.10. Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Het ontbreekt aan een adequate registratie van alle garantiestellingen en andere toezeggingen. Daardoor konden wij niet vaststellen of alle verplichtingen zijn vermeld onder de “niet uit de balans blijkende verplichtingen”. Wij adviseren u om alle garantiestellingen en andere toezeggingen steeds te registreren gelijktijdig met het ondertekenen van de toezegging.

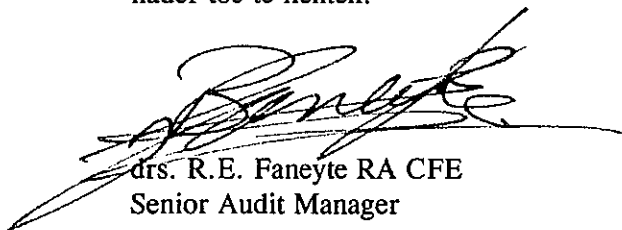
De volgende nog niet in de toelichting opgenomen verplichtingen troffen wij ook aan tijdens ons onderzoek:

- Bonaire International Airport heeft bij het Eilandgebied een claim gelegd voor de kosten van de Vut-uitkeringen aan voormalig personeel van de Luchthavendienst. Deze claim bedraagt NAf 396.692.
- Er is nog geen regeling getroffen voor de betaling van licentiekosten voor het gebruik van niet geregistreerde software.

De financieringsverplichtingen in het kader van de ten onrechte niet geactiveerde investeringen zijn onder de niet uit de balans blijkende verplichtingen opgenomen. Deze verplichtingen (NAf 2.824.000) dienen onder de schulden te worden opgenomen.

4. Slot

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn vanzelfsprekend bereid dit rapport nader toe te lichten.

drs. R.E. Faneyte RA CFE
Senior Audit Manager

drs. J. Mijnheer RA CFE
Dirèctor